

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน พ.ศ. 2550

1. ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

ที่ผ่านมาประเทศไทยไม่ยอมให้มีการจัดตั้งทรัสต์เกิดขึ้น ทั้งนี้ ตามมาตรา 1686 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เดิมที่กำหนดให้การจะก่อตั้งทรัสต์ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อมห้ามมิผลไม่ว่าอย่างไรก็ตาม หลักสำคัญของกฎหมายทรัสต์สอดคล้องกับการกำกับดูแลตลาดทุนหลายประการ เช่น หลักการบริหารจัดการทรัพย์สินด้วยความไว้วางใจ หลักการคุ้มครองสิทธิของผู้ลงทุน เป็นต้น จึงเริ่มมีแนวคิดในการนำทรัสต์มาใช้อย่างเต็มรูปแบบทั้งในด้านการระดมทุนและการจัดการทรัพย์สิน เพื่อให้ทรัสต์เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนให้การทำธุรกรรมต่าง ๆ ในตลาดทุนมีประสิทธิภาพและรองรับวิวัฒนาการของตลาดการเงินที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วด้วยเหตุนี้ ในปี พ.ศ. 2550 จึงมีการตราพระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน พ.ศ. 2550 (“พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ”) ออกมาใช้บังคับ

2. ขอบเขตการมีผลบังคับใช้

เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน เพื่อรองรับให้สามารถก่อตั้งทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน ต่อมาเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ และได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2551 โดยมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (13 เมษายน พ.ศ. 2551) เว้นแต่มาตรา 3 มาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 มาตรา 7 มาตรา 8 มาตรา 9 มาตรา 54 มาตรา 55 มาตรา 56 มาตรา 57 มาตรา 77 และมาตรา 78 ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (15 มกราคม พ.ศ. 2551)

3. สรุปสาระสำคัญของกฎหมาย

พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ กำหนดหลักเกณฑ์การกำกับดูแลการระดมทุนต่อประชาชน ในรูปแบบของทรัสต์และการจัดการทรัพย์สินในกองทรัสต์ ดังนี้

3.1 ความหมายของทรัสต์

พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ มีแนวคิดในการรองรับหลักเรื่องกรรมสิทธิ์โดยกฎหมาย (Legal ownership) และกรรมสิทธิ์โดยธรรม (Equitable ownership) ซึ่งสะท้อนไว้ในบทนิยามคำว่า “ทรัสต์” ที่หมายถึง นิติสัมพันธ์ซึ่งเกิดขึ้นจากความไว้วางใจของบุคคลที่เรียกว่า ผู้ก่อตั้งทรัสต์ ซึ่งเป็นผู้โอนหรือก่อทรัพย์สินหรือสิทธิใด ๆ ในทรัพย์สิน ให้แก่

บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า ทรัสต์ เพื่อให้ทรัสต์จัดการทรัพย์สิน ทรัพย์สิน หรือใช้สิทธิใด ๆ เพื่อประโยชน์ของบุคคลที่เรียกว่า ผู้รับประโยชน์ (มาตรา 3)

3.2 การก่อตั้งทรัสต์ (หมวด 2)

3.2.1 สัญญาก่อตั้งทรัสต์

ทรัสต์ย่อมก่อตั้งขึ้นเมื่อมีการทำสัญญาเป็นหนังสือ โดยมีรายการที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้ก่อตั้งทรัสต์ ทรัสต์ ผู้รับประโยชน์ วัตถุประสงค์ของทรัสต์ และทรัพย์สินที่จะเป็นกองทรัสต์ (มาตรา 14) และผู้ก่อตั้งทรัสต์ได้ออนทรัพย์สินหรือก่อทรัพย์สินหรือสิทธิใด ๆ ที่จะให้เป็นกองทรัสต์แก่ทรัสต์แล้ว

ในกรณีการก่อตั้งทรัสต์โดยผู้ก่อตั้งทรัสต์เป็นบุคคลเดียวกันกับทรัสต์ ทรัสต์ย่อมก่อตั้งขึ้นเมื่อผู้ก่อตั้งทรัสต์ได้ทำหนังสือแสดงเจตนาก่อตั้งทรัสต์ยื่นต่อสำนักงาน ก.ล.ต.

การก่อตั้งทรัสต์สามารถทำได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

(1) ในกรณีที่ผู้ก่อตั้งทรัสต์เป็นคนละบุคคลกับทรัสต์ ให้ผู้ก่อตั้งทรัสต์โดยการทำสัญญาก่อตั้งทรัสต์เป็นหนังสือและโอนทรัพย์สินให้แก่ทรัสต์ (มาตรา 11 วรรคหนึ่ง) ทั้งนี้ สัญญาก่อตั้งทรัสต์ต้องมีรายการตามที่ พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ และประกาศกำหนด (มาตรา 14 และมาตรา 15) มิเช่นนั้น สัญญาก่อตั้งทรัสต์จะตกเป็นโมฆะ (มาตรา 17)

(2) ในกรณีที่ผู้ก่อตั้งทรัสต์กับทรัสต์เป็นบุคคลเดียวกัน ให้ทำหนังสือแสดงเจตนาก่อตั้งทรัสต์ยื่นต่อสำนักงาน ก.ล.ต. (มาตรา 11 วรรคสอง)

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อตั้งทรัสต์

การเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อตั้งทรัสต์ให้เป็นไปตามที่สัญญาก่อตั้งทรัสต์กำหนด หากสัญญาก่อตั้งทรัสต์ไม่ได้กำหนดไว้ ผู้รับประโยชน์และทรัสต์อาจตกลงเปลี่ยนแปลงสัญญาก่อตั้งทรัสต์ได้แต่ต้องไม่ขัดต่อเจตนารมณ์ในการก่อตั้งทรัสต์ (มาตรา 20)

3.3 ผู้ก่อตั้งทรัสต์ (หมวด 2)

ผู้ก่อตั้งทรัสต์ต้องเป็นนิติบุคคลตามที่ พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ กำหนด ซึ่งได้แก่ บริษัทที่ออกหลักทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ผู้จำหน่ายสินทรัพย์ตามกฎหมายว่าด้วยนิติบุคคลเฉพาะกิจเพื่อการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์ หรือนิติบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (“คณะกรรมการ ก.ล.ต.”) กำหนด (มาตรา 12) โดยภายหลังจากการก่อตั้งทรัสต์แล้ว สิทธิและหน้าที่ของผู้ก่อตั้งทรัสต์จะเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในสัญญาก่อตั้งทรัสต์ (มาตรา 18(1))

3.4 ทรัสดี (หมวด 6)

3.4.1 คุณสมบัติทรัสดี

พ.ร.บ.ทรัสดีฯ ได้กำหนดให้บุคคลที่จะประกอบธุรกิจเป็นทรัสดี ต้องได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ ก.ล.ต. (มาตรา 54) โดยบุคคลดังกล่าวต้องเป็นธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงินที่มีกฎหมายเฉพาะจัดตั้งขึ้น หรือนิติบุคคลอื่นตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด และต้องมีฐานะทางการเงิน ระบบงาน และคุณสมบัติอย่างอื่น รวมทั้งต้องชำระค่าธรรมเนียมตามที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนด (มาตรา 55) โดยจะต้องมีระบบงานอย่างเหมาะสมในการจัดการตั้งกองทรัสดี เช่น การแยกทรัพย์สินของทรัสดีออกจากทรัพย์สินส่วนตัวของทรัสดี จัดการดูแล ติดตามสิทธิประโยชน์ที่เกิดขึ้นของกองทรัสดี รวมไปถึงระบบควบคุม ตรวจสอบเพื่อให้กองทรัสดีเป็นไปตามสัญญาก่อตั้งทรัสดีและพ.ร.บ.ทรัสดีฯ (มาตรา 57) เป็นต้น

3.4.2 การเปลี่ยนแปลงทรัสดี

การเปลี่ยนแปลงทรัสดีย่อมเป็นไปตามที่สัญญาก่อตั้งทรัสดีกำหนด หรือสามารถทำได้ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

(1) ทรัสดีลาออกจากการทำหน้าที่

(2) ทรัสดีถูกพิทักษ์ทรัพย์ สิ้นสภาพนิติบุคคล หรือสิ้นสภาพธนาคารพาณิชย์

(3) ทรัสดีถูกถอดถอนจากการทำหน้าที่

(4) คณะกรรมการ ก.ล.ต. สั่งพักการประกอบธุรกิจเป็นทรัสดีเป็นการชั่วคราวหรือสั่งเพิกถอนการอนุญาตให้ประกอบธุรกิจเป็นทรัสดี (มาตรา 22)

ในกรณีที่สัญญาก่อตั้งทรัสดีไม่ได้ระบุถึงวิธีการแต่งตั้งทรัสดีรายใหม่ไว้ การแต่งตั้งทรัสดีจะเป็นไปตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด (มาตรา 24)

3.4.3 สิทธิและหน้าที่ของทรัสดี

ทรัสดีจะมีสิทธิตามกฎหมายเหนือกองทรัสดีในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สิน (มาตรา 18(2)) อย่างไรก็ดี ทรัพย์สินในกองทรัสดีไม่อยู่ภายใต้บังคับการชำระหนี้ของเจ้าหนี้ของทรัสดี และไม่ตกเป็นทรัพย์สินในคดีล้มละลายที่จะนำมาแบ่งปันให้แก่เจ้าหนี้ของทรัสดีเมื่อทรัสดีล้มละลาย อีกทั้งไม่เป็นทรัพย์สินของทรัสดีที่จะนำมาแบ่งให้แก่ผู้ถือหุ้นของทรัสดีในกรณีที่ทรัสดีเลิกกิจการ (มาตรา 50)

ในฐานะที่ทรัสดีได้รับความไว้วางใจให้จัดการทรัสดีเพื่อประโยชน์ของผู้รับประโยชน์ หน้าที่สำคัญของทรัสดีคือ การจัดการทรัพย์สินในกองทรัสดีด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและระมัดระวังเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ รวมทั้งด้วยความชำนาญ โดยปฏิบัติต่อผู้รับประโยชน์อย่างเป็นธรรมเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้รับประโยชน์ (มาตรา 30) และทรัสดีต้องจัดการทรัสดีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่สำคัญดังนี้ด้วย

(1) ห้ามกระทำการอันเป็นการขัดแย้งกับประโยชน์ของกองทรัสต์ (มาตรา 31)

(2) ต้องจัดทำบัญชีเพื่อแยกทรัพย์สินในกองทรัสต์ไว้ต่างหากจากทรัพย์สินที่เป็นส่วนตัวของทรัสต์ และทรัพย์สินอื่นที่ทรัสต์ครอบครองอยู่ และในกรณีที่ทรัสต์จัดการกองทรัสต์หลายกอง ทรัสต์ต้องแยกทรัพย์สินของกองทรัสต์แต่ละกองแยกต่างหากออกจากกัน (มาตรา 34) นอกจากนี้ ทรัสต์ต้องจัดทำงบการเงินของกองทรัสต์แยกต่างหากจากงบการเงินของทรัสต์เช่นกัน โดยต้องจัดทำงบการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานบัญชี มีผู้สอบบัญชีในอยู่ในบัญชีรายชื่อของสำนักงาน ก.ล.ต. และจัดส่งงบการเงินให้กับสำนักงาน ก.ล.ต. ด้วย (มาตรา 59)

(3) การจัดการกองทรัสต์เป็นเรื่องเฉพาะตัวของทรัสต์ ทรัสต์จะมอบหมายให้บุคคลอื่นจัดการแทนไม่ได้ เว้นแต่สัญญาก่อตั้งทรัสต์กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น หรือการทำธุรกรรมไม่ใช่เรื่องเฉพาะตัวและไม่จำเป็นต้องใช้วิชาชีพเชิงทรัสต์ หรือการทำธุรกรรมที่โดยทั่วไปอาจมอบหมายให้บุคคลอื่นจัดการแทนได้ และหากทรัสต์ฝ่าฝืนการที่ได้กระทำไปนั้นจะผูกพันทรัสต์เป็นการส่วนตัว (มาตรา 37)

ทั้งนี้ ในกรณีที่ทรัสต์จัดการกองทรัสต์ไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญาก่อตั้งทรัสต์หรือตามข้อกำหนดของกฎหมาย ทรัสต์ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินในกองทรัสต์ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นการกระทำโดยสุจริตและมีเหตุผลอันสมควรเพื่อประโยชน์ที่ดีที่สุดของกองทรัสต์แล้ว (มาตรา 43)

3.5 ผู้รับประโยชน์ (หมวด 4)

ผู้รับประโยชน์ในตลาดทุน ได้แก่ ผู้ลงทุนที่อาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ จึงไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้รับประโยชน์ไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีการก่อตั้งทรัสต์ที่เป็นประโยชน์ต่อตลาดทุนอย่างแท้จริง มิใช่เพื่อผู้ก่อตั้งทรัสต์หรือทรัสต์เอง กฎหมายจึงห้ามมิให้ผู้ก่อตั้งทรัสต์หรือทรัสต์เป็นผู้รับประโยชน์ เว้นแต่มีบุคคลอื่นเป็นผู้รับประโยชน์รวมอยู่ด้วย และผู้รับประโยชน์ที่เป็นผู้ก่อตั้งทรัสต์หรือทรัสต์จะรับประโยชน์เกินสัดส่วนที่คณะกรรมการ ก.ล.ต. กำหนดไม่ได้ (มาตรา 13)

ผู้รับประโยชน์เป็นผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการกองทรัสต์ตามสัญญาก่อตั้งทรัสต์ และตามกฎหมาย (มาตรา 18(3)) จึงถือเป็นผู้มีส่วนได้เสียสำคัญในการบริหารและจัดการกองทรัสต์ของทรัสต์ นอกจากสิทธิในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสัญญาก่อตั้งทรัสต์ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ ได้กำหนดให้ผู้รับประโยชน์มีสิทธิอื่น ๆ ดังนี้

(1) ถอดถอนทรัสต์ เมื่อปรากฏว่าทรัสต์มิได้จัดการทรัสต์ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาก่อตั้งทรัสต์หรือตามที่กำหนดในกฎหมาย (มาตรา 23(2))

(2) เรียกร้องให้ทรัสต์รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการจัดการกองทรัสต์ที่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญาก่อตั้งทรัสต์หรือตามที่กำหนดในกฎหมาย (มาตรา 44 วรรคหนึ่ง)

(3) ติดตามและเรียกเรื่องเอาทรัพย์สินในกองทรัสต์คืนจากบุคคลที่สามที่รับโอนทรัพย์สินมาจากทรัสต์ในกรณีที่ทรัสต์จัดการกองทรัสต์ไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญาก่อตั้งทรัสต์หรือตามที่กำหนดในกฎหมาย เว้นแต่บุคคลที่สามจะรับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริต เสียค่าตอบแทน และไม่รู้หรือไม่มีเหตุอันควรรู้ว่ามีการจัดการกองทรัสต์โดยมิชอบ (มาตรา 44 วรรคสอง)

(4) เรียกเรื่องค่าเสียหายจากบุคคลภายนอกที่ให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนทรัสต์ให้บริหารจัดการกองทรัสต์ไม่เป็นไปตามที่กำหนดในสัญญาก่อตั้งทรัสต์หรือตามที่กำหนดในกฎหมาย อันเป็นผลให้ทรัพย์สินในกองทรัสต์ถูกจำหน่าย จ่าย โอนไปโดยไม่ชอบ (มาตรา 45)

(5) ตรวจสอบและขอคัดสำเนาบัญชีของกองทรัสต์ หรือเอกสารใด ๆ ตามที่สำนักงาน ก.ล.ต. กำหนด (มาตรา 47)

3.6 การระงับสิ้นไปของทรัสต์ (หมวด 5)

ทรัสต์ย่อมสิ้นสุดลงตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาก่อตั้งทรัสต์ หรือในกรณีดังต่อไปนี้

(1) เมื่อได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของสัญญาก่อตั้งทรัสต์ครบถ้วนแล้ว

(2) เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้เลิกทรัสต์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือทรัสต์หรือผู้รับประโยชน์

ร้องขอ

(3) เมื่อปรากฏว่าเหลือทรัสต์เป็นผู้รับประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว

(4) เมื่อปรากฏเหตุที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทรัสต์ตามที่กฎหมายกำหนด แต่สัญญาก่อตั้งทรัสต์กำหนดไว้

มิให้มีการเปลี่ยนแปลงทรัสต์ (มาตรา 51)

เมื่อทรัสต์สิ้นสุดลงแล้ว ให้ทรัสต์ทำหน้าที่ต่อไปเพื่อรวบรวม จำหน่าย และจัดสรรทรัพย์สิน เพื่อการชำระสะสางหนี้สินและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ตามลำดับที่กำหนดไว้ใน พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ เว้นแต่กรณีที่ทรัสต์สิ้นสุดลงเนื่องจากทรัสต์เลิกกิจการ ชำระบัญชี หรือล้มละลาย ให้ผู้ชำระบัญชี หรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์เป็นผู้ดำเนินการดังกล่าว (มาตรา 52)

3.7 อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ (หมวด 7)

พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมเอกสารหลักฐานและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบการกระทำความผิดหรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจทรัสต์ตาม พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ โดยได้กำหนดกรอบการใช้อำนาจดังกล่าวไว้ด้วย เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลมากเกินไป ความจำเป็น (มาตรา 62) นอกจากนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่อาจร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายว่าด้วย

การกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องสำหรับเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ได้ (มาตรา 63)

3.8 บทกำหนดโทษ (หมวด 8)

การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติในพ.ร.บ. ตรีศตฯ มีบทกำหนดโทษทั้งทางปกครองและทางอาญา

โทษทางปกครองตาม พ.ร.บ. ตรีศตฯ มีดังต่อไปนี้

- (1) ภาคทัณฑ์
- (2) ปรับทางปกครอง
- (3) คำหนิโดยเปิดเผยต่อสาธารณชน
- (4) จำกัดการประกอบธุรกิจ
- (5) พักการประกอบธุรกิจที่ได้รับอนุญาตภายในระยะเวลาที่กำหนด
- (6) เพิกถอนการอนุญาต (มาตรา 67)

กรณีการกำหนดบทลงโทษทางอาญามีโทษจำคุก ปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ เช่น การประกอบธุรกิจเป็นทริสต์โดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา 77) การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งลงโทษทางปกครองจากการพักการประกอบธุรกิจหรือเพิกถอนการอนุญาต (มาตรา 79) ความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชี (มาตรา 84) การกระทำผิดหน้าที่ของตนด้วยประการใด ๆ โดยทุจริตจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่กองทริสต์ของกรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้าง หรือตัวแทนของทริสต์ หรือบุคคลใดซึ่งได้รับมอบหมายให้จัดการกองทริสต์ (มาตรา 85) เป็นต้น

หมายเหตุ - คำอธิบายนี้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจสาระสำคัญของกฎหมายเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติตามกฎหมายให้เป็นไปอย่างถูกต้อง ประชาชนจะต้องศึกษา ทำความเข้าใจ ตรวจสอบ และยึดถือตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ